

**Godišnji program upravljanja
zaštićenim područjem
Park prirode „Bačkotopolske doline“
za 2023. godinu**

Izradio:
Ekološko društvo “Arkus“
24300 Bačka Topola, Školska 2

Bačka Topola, 2023

1. UVOD

Osnov za izradu ovog programa je Odluka o zaštiti Parka prirode „Bačkotopolske doline“ („Službeni list Opštine Bačka Topola“ br. 6/2017) a u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, član 54. i Plan upravljanja PP „Bačkotopolske doline“ za period 2018-2027.

2. CILJEVI ZAŠTITE, OČUVANJA, UNAPREĐENJA I ODRŽIVOG KORIŠĆENJA ZAŠTIĆENOG PODRUČJA

Glavni ciljevi i zadaci određeni su Planom upravljanja Parka prirode:

- Razvijanje baze podataka u funkciji upravljanja, korišćenja i praćenja stanja u cilju definisanja projekta aktivne zaštite i očuvanja zaštićenog područja uz razvijanje GIS
- Razvijanje i unapređivanje čuvarske službe
- Sprovođenje mera aktivne zaštite prirode (staništa sa strogo zaštićenim i zaštićenim vrstama, suzbijanje invazivnih vrsta)
- Smanjivanje antropogenog pritiska (kontrola aktivnosti i kretanja u zaštićenom području)
- Unapređenje prirodnih i stvorenih vrednosti (redovne mere nege)
- Praćenje stanja prirodnih i stvorenih vrednosti
- Razvijanje različitih oblika prezentacije prirodnih vrednosti područja, edukativnih, rekreativnih, eko- i etno-turističkih sadržaja u cilju razvoja održivog korišćenja i sufinansiranja zaštite prirode
- Rad na edukaciji lokalnog stanovništva i korisnika zaštićenog područja o značaju očuvanja prirodnih vrednosti i uvođenju održivih vidova korišćenja zaštićenog područja u poljoprivredi i turizmu
- Uklapanje u mrežu ekoloških koridora

3. ZAŠTITA, ODRŽAVANJE, PRAĆENJE STANJA I UNAPREĐENJE PRIRODNIH I STVORENIH VREDNOSTI

3.1. Čuvanje, održavanje i prezentacija zaštićenog područja

3.1.1. Čuvanje zaštićenog područja - Čuvarska služba

Osposobljavanje i opremanje čuvarske službe.

Izrada baze podataka za vođenje evidencije o radu čuvarske službe pripremanjem i primenom odgovarajućih formulara za vođenje evidencije, primena istih u svakodnevnom radu i čuvanje podataka u elektronskom obliku. Dati prioritet ažuriranju podataka o vlasnicima molova i o lokacijama zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta (mikro-staništa biljaka, gnezda grabljivica i čaplji i sl.).

Čuvanje i nadzor u PP „Bačkotopolske doline“ je kontinuirani zadatak u cilju preventivne zaštite prirodnih i stvorenih vrednosti. Sprovodi ga čuvarska služba u saradnji sa ostalim korisnicima prostora.

Čuvar zaštićenog područja nadgleda sprovođenje režima zaštite, namenu i korišćenje površina od strane svih korisnika prostora, sa naglaskom na nadzor poštovanja uslova zaštite prirode. Čuvar kontinuirano kroz terenski dnevnik izveštava o svim promenama u Parku prirode, kao i o preduzetim radnjama (prekid ili zabrana radova, nalog za dovođenje u prethodno stanje, komunikacije sa korisnicima, nadzor sprovođenja uslova zaštite prirode). Stručna služba prati stanje, podnosi prijave inspekciji, ili sudiji za prekršaje i koordinira praćenje poštovanja uslova zaštite prirode.

Neophodno je da čuvar zaštićenog područja poseduje potvrdu o položenom stručnom ispitu za čuvare prema važećem Pravilniku o polaganju stručnog ispita za čuvara zaštićenog područja („Sl. glasnik RS“, br. 117/2014). Čuvar poseduje službenu legitimaciju u skladu sa Pravilnikom o obrascu legitimacije čuvara zaštićenog područja („Sl. glasnik RS“, br. 117/2014) i uniformu koja je u skladu sa Pravilnikom o službenoj odeći čuvara zaštićenog područja („Sl. glasnik RS“, br. 117/2014).

3.2. Održavanje zaštićenog područja

3.2.1. Rad stručnih službi na izradi i sprovođenju upravljačkih dokumenata

Planira se:

- sprovođenje Programa upravljanja za 2023. godinu
- izrada Izveštaja o ostvarivanju Programa upravljanja za 2022. godinu
- izrada Programa upravljanja za 2024. godinu
- projekti mera aktivne zaštite prirode
- izrada planskog dokumenta za uređenje i razvoj obalnog pojasa akumulacije
- izrada Pravilnika o naknadama
- završavanje još neispunjenih administrativnih obaveza Upravljača propisanih Zakonom

3.2.2. Aktivnosti i radovi na obeležavanju

Tokom godine se planira nastavak obeležavanja zaštićenog područja u skladu sa Pravilnikom o obeležavanju zaštićenih prirodnih dobara („Sl. glasnik RS“, br. 30/92, 24/94 i 17/96). Neophodna je zamena već postojećih tabli za obeležavanje granica zaštićenog područja, kao i postavljanje novih, minimalno 15 (petnaest), kako bi se upotpunio i završio proces obeležavanja zaštićenog područja.

Planira se postavljanje rampi u cilju smanjenja uzurpiranja obalnog pojasa, posebno kod prostornih celina zaštićenih režimom zaštite II stepena. Na rampama bi bile postavljene table sa obrazloženjem postavljanja istih.

3.2.3. Upravljanje otpadom i održavanje mobilijara

Održavanje javne zelene površine, koju čine parcele pod zaštitom, u 2023. godini odvijat će se po Godišnjem Programu održavanja čistoće na površinama javne namene na zaštićenom području i Godišnjem Programu održavanja javnih zelenih površina na površinama javne namene na zaštićenom području u skladu sa Odlukom o obavljanju komunalnih delatnosti. Planiraju se radovi na održavanju obale i zelene površine kod gradske plaže, kao i održavanje postojeće pešačke staze.

3.3. Prezentacija zaštićenog područja

3.3.1. Štampanje promotivnog materijala, izrada edukativnih tabli i medijsko predstavljanje

Ispunjavanje obaveze prezentacije zaštićenog područja (štampanje promotivnih letaka o zaštićenom području i letaka za posetioce sa osnovnim pravilima ponašanja, postera sa zaštićenim vrstama, održavanje i dalje razvijanje veb-stranice zaštićenog područja i sl.).

Tokom godine je predviđeno izdavanje ekoturističke karte zaštićenog područja. Planirane su kontinuirane aktivnosti na medijskom predstavljanju upravljača i Parka prirode „Bačkotopolske doline“.

3.3.2. Zasnivanje i uspostavljanje baze podataka (katastar, GIS i dr.)

Formiranje baze podataka koja se odnosi na sprovođenje režima i mera zaštite i unapređivanja kroz rad na interaktivnoj bazi podataka.

Razvijanje baze podataka o vlasničkoj i korisničkoj strukturi, kao i o izdatim uslovima zaštite prirode na parcelama u zaštićenom području. U tom cilju je potreban rad na razvijanju projekta GIS sa nadležnim institucijama.

3.3.3. Razvoj naučnih, obrazovnih i kulturnih funkcija zaštićenog područja

Planira se rad na promociji zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta, značaja očuvanja vlažnih i stepskih staništa, očuvanju autohtone dendroflore i vegetacije, promociji ideje održivog korišćenja kroz ekstenziviranje poljoprivredne proizvodnje, razvoj organske proizvodnje i povećanje površina pod pašnjacima u zaštitnoj zoni, kao i tradicionalnim korišćenjem livada.

- Formiranje edukativne staze (varijante trasa, program sadržaja na trasi)
- Edukativni materijal (liflet, edukativne table duž edukativne staze)
- Saradnja sa obrazovnim institucijama, stručnim udruženjima i drugim organizacijama koje se bave edukacijom o temi zaštite prirode

4. UPRAVLJANJE POSETIOCIMA

4.1. Izgradnja ulaznih stanica

U Parku prirode „Bačkotopolske doline“ tokom godine nisu planirane konkretne aktivnosti na izgradnji ulaznih stanica.

4.2. Centri za posetioce

U Parku prirode „Bačkotopolske doline“ tokom godine nisu planirane konkretne aktivnosti na formiranju centra za posetioce. Tokom 2023. godine planira se postavljanje informativnog punkta na gradskoj plaži sa ciljem informisanja i edukacije posetilaca u vezi PP „Bačkotopolske doline“.

5. PRAĆENJE I UNAPREĐENJE STANJA ZAŠTIĆENOG PODRUČJA

5.1. Monitoring

Planira se monitoring staništa strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta u saradnji sa Pokrajinskim zavodom za zaštitu prirode. Predmet monitoringa u PP „Bačkotopolske doline“ su: više biljke, određene grupe beskičmenjaka (paukovi, insekti - dnevni leptiri, pravokrilci...), ribe, vodozemci, gmizavci, ptice i sisari, kao i neke invazivne vrste biljaka, pogotovo trend rasprostiranja u odnosu na sprovođenje mera aktivne zaštite prirode.

Praćenje stanja obavlja čuvar zaštićenog područja prilikom redovnih obilazaka terena i stručni saradnici u skladu sa uslovima zaštite prirode i izveštajima o nadzoru Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode. Pojedine grupe podataka o monitoringu prikupljaju se i od istraživača koji rade na terenu.

Podaci se unose u pomenutu bazu podataka. Beleže se i lokacije gnežđenja ptica, kao i populacija zaštićenih vrsta biljaka GPS uređajem.

5.2. Revitalizacija

Planira se početak izrade projektnih planova za sanaciju divlje deponije kod Kalmarovog salaša.

5.3. Mere aktivne zaštite prirode

Sprovođenje mera aktivne zaštite prirode koje se odnosi na zaštitu staništa/vrsta, kao i suzbijanje invazivnih vrsta u programskom periodu realizovaće Upravljač kroz aktivnosti:

- praćenje stanja na staništima u II stepenu zaštite i priprema kartiranja, monitoringa i drugih aktivnosti (čišćenje podrasta, mere održavanja)
- pripreme za formiranje multifunkcionalnog pojasa

- uklanjanje invazivnih vrsta, pri čemu će se dati prioritet suzbijanju invazivnih drvenastih vrsta
- održavanje obale i travnih površina u skladu sa potrebama sprečavanja obnavljanja jedinki invazivnih vrsta, kao i sa zakonskom obavezom suzbijanja ambrozije
- čišćenje staništa od invazivnih biljnih vrsta, sa prioritetom travnih i šumostepskih staništa uz pešačku stazu na prostornim celinama zaštićenim režimima zaštite II i III stepena.

U okviru parkova planirane su sledeće aktivnosti:

- aktivna zaštita slepih miševa
- uklanjanje invazivnih vrsta
- fazno čišćenje - uklanjanje podrasta
- rekonstrukcija delova parkova

Sprovodiće se i mere aktivne zaštite ornitofaune (postavljanje duplji, zimska ishrana, održavanje mira u zaštićenom području tokom reprodukcije i migracije) kroz saradnju i programe stručnih udruženja.

6. UREĐENJE PROSTORA I ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA

6.1. Izrada prostornih planova

Tokom godine se planira saradnja sa Pokrajinskim zavodom za zaštitu prirode u vezi sa izradom planova detaljne regulacije i drugih planova kojima je obuhvat na zaštićenom području Park prirode „Bačkotopolske doline“.

6.2. Projekti i radovi na uređenju prostora

- Uklanjanje svih predmeta i natpisa koji su postavljeni na stabla drveća (zakucano ekserima, pričvršćeno šarafima, žicom itd.)
- Određivanje punktova za odlaganje smeća - Punktove je neophodno obezbediti na granici zaštićenog područja na mestima gde ne bi kvarili estetsku sliku predela i to postavljanjem objekata (npr. kontejnera) u koje bi posetioci i drugi korisnici zaštićenog dobra mogli odlagati smeće.
- Obezbediti redovno odvoženje smeća sa punktova jednom sedmično

6.3. Projekti i programi u oblasti lovstva

U PP „Bačkotopolske doline“ je prema Odluci o zaštiti zabranjen lov. Tokom godine su planirane aktivnosti na edukaciji i obaveštavanju lovaca u vezi sa zabranama lova i ponašanjem u zaštitnoj zoni zaštićenog područja.

Neophodno je dati prioritet uklanjanju neovlašteno podignutih objekata (lovačka čeka i sl.) na teritoriji zaštićenog područja.

6.4. Projekti i programi u oblasti ribarstva

U okviru Parka prirode „Bačkotopolske doline“ nalazi se Ribarsko područje „Bačkotopolsko jezero“, kojim upravlja i čiji je korisnik Aqua Top d.o.o. za razvoj turizma, sa sedištem u Bačkoj Topoli.

Aktivnosti se planiraju po Godišnjem programu ribarskog područja i realizuje ih korisnik ribarskog područja tj. Upravljač, realizacijom planiranih radova iz Programa upravljanja ribarskim područjem za period 2023-2032.

Kao jedan od glavnih faktora koji ugrožavaju jezerski ekosistem, identifikovana je hiperprodukcija fitoplanktona. Formiranjem mikrolokaliteta sa zastupljenim akvatičnim makrofitama i svim ekološkim elementima obale, smanjilo bi hiperprodukciju algi, budući da su makrofite konkurent fitoplanktonu, jer koriste iste nutrijente. Takođe, nakon uspostavljanja odgovarajućih uslova u vodi jezera, potrebno je ispitati mogućnost naseljavanja vrsta koje su nekad činile životne zajednice jezera (uključujući i grabljivice), čime bi se smanjio pritisak na zooplankton i dodatno opterećivanje vode nutrijentima. Uspostavljanjem odgovarajućih životnih zajednica jezera, uz kontinuirano sprovođenje mera aktivne zaštite prirode, mogao bi da se uspostavi stabilan i održivi jezerski ekosistem. Kada se popravi ekološki status voda ribarskog područja i omogući reprodukcija, rast i razvoj ribljeg fonda, Upravljač ribarskog područja će napraviti detaljan Program poribljavanja, u saradnji sa svim relevantnim institucijama.

Razvoj rekreativnog ribolova, sportskog ribolova i sportskog ribolovnog turizma Upravljač sprovodi u saradnji sa udruženjima sportskih ribolovaca kroz podršku organizovanja takmičenja u rekreativnom ribolovu.

Od radova prioritet je odstranjenje molova sa prostornih celina zaštićenih režimom zaštite II stepena, prvenstveno napuštenih i oštećenih molova, minimalno 20 (dvadeset) molova.

U III zoni zaštite korisnicima će se pružiti mogućnost, uz dozvolu Upravljača, da renoviraju ili zamene molove. Molovi moraju izgledati uniformno, izgrađeni od prirodnih materijala, boje koja se uklapa u okolinu, maksimalne površine 30 m². Ako se na molu nalazi i kućica, njene dimenzije moraju biti 3x3x2,5 m.

U III zoni zaštite planira se izgradnja dva mola za invalide (koordinate: 1. 45.830676, 19.629430; 2. 45.830782, 19.629527).

Planira se i izgradnja pristaništa za čamce (koordinate: 45.829737, 19.629848), takođe u III zoni.

6.5. Projekti i programi u oblasti turizma

Planirana je saradnja sa Turističkom organizacijom opštine Bačka Topola u vezi sa izradom različitih programa i projekata koji bi doprineli turističkoj valorizaciji Parka prirode „Bačkotopolske doline“. U planu je realizacija projekta koji se odnosi na promociju ekoturizma i zaštite prirode, kao i brendiranje zaštićenog područja.

Planira se obeležavanje mesta za paljenje vatre, kao i postavljanje oznaka za zabranjeno noćenje u šatorima na gradskoj plaži, pri čemu će se posetioци upućivati na izgrađeno mesto predviđeno za višednevno kampovanje (auto-kamp “Kemping“).

6.6. Projekti i programi u oblasti poljoprivrede

Na području Parka prirode „Bačkotopolske doline“ i njegove zaštitne zone, treba kao meru zaštite koja može da doprinese očuvanju prirodnih procesa, obezbediti tradicionalno korišćenje prostora i prirodnih resursa u saradnji sa lokalnim stanovništvom.

Planiraju se sledeće aktivnosti:

- Program edukacije o alternativnim vidovima poljoprivrede u saradnji sa specijalističkim organizacijama i udruženjima
- Pilot projekat alternativne poljoprivrede
- Prioritet je saradnja sa korisnicima livada i pašnjaka, radi kontrole i unapređenja ovih aktivnosti, neophodnih za zaštitu florističkih vrednosti područja (Za košenje i ispašu potrebno je tražiti posebne uslove od Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode.)

7. OSTALI POSLOVI

7.1. Protivpožarna zaštita i požari

U periodima kada je povećana opasnost od požara (proleće, leto, jesen) pojačaće se rad čuvarske službe na osmatranju. Upravljač posredstvom čuvarske službe na terenu sprovodi kontinuiranu edukaciju korisnika prostora u vezi sa spaljivanjem biomase na otvorenom.

7.2. Saradnja sa korisnicima prostora

Planira se stalna saradnja čuvarske i stručne službe sa korisnicima prostora (posetioci, lokalno stanovništvo, ribolovci i drugi korisnici).

Korisnici prostora Parka prirode ili vlasnici/korisnici parcela obraćaju se Upravljaču - stručnoj službi (usmeno ili pismeno) ili direktno čuvarskoj službi na terenu i njihovi upiti se rešavaju na način da im se objasni Odlukom određen režim, da li je željena aktivnost u skladu ili ne, ili se upućuju u proceduru dobijanja uslova zaštite prirode. Ova komunikacija sa korisnicima/vlasnicima doprinosi boljem razumevanju i tačnijim podacima o korišćenju.

Prioritet je saradnja sa korisnikom deonice puta uz koji se nalazi zaštićeni drvored sofore, radi pružanja stručne pomoći za primenu propisanih mera i blagovremenog izvršenja kontrole prilikom održavanja drvoreda.

U planu je izgradnja tri osmatračnice (koordinate: 1. 45.845908, 19.627873, parcela 1934/1 Opština Bačka Topola - istočna obala; 2. 45.856181, 19.621401, parcela 1934/1 Opština Bačka Topola - zapadna obala; 3. 45.859900, 19.622724, parcela 1934/1 Opština Bačka Topola - zapadna obala). Lokacije su predviđene na mestima sa kojih je pogled na jezero najširi i koje su na parceli čiji je korisnik Opština Bačka Topola. Osmatračnice će se koristiti isključivo za čuvanje Parka prirode i Ribarskog područja, kao i za posmatranje i proučavanje životinjskog sveta od strane ljubitelja prirode.

8. IZVORI FINANSIRANJA

Upravljač i korisnik Parka prirode „Bačkotopolske doline“ je Aqua Top d.o.o. za razvoj turizma, sa sedištem u Bačkoj Topoli.

Delatnost upravljanja Parkom prirode „Bačkotopolske doline“ finansira se iz budžeta opštine Bačka Topola i putem konkursa za sufinansiranje Pokrajine i Republike. Potencijalne izvore prihoda predstavljaju pojedini turistički programi koji su još u razvoju.

**FINANSIJSKI PLAN ZA 2023. GODINU - Tabela prihoda za zaštićeno područje PP
„Bačkotopolske doline“**

Red. broj	Izvori prihoda	Iznos u dinarima
1.	Sredstva budžeta jedinice lokalne samouprave	4.000.000,00
	1.1. Opština Bačka Topola	4.000.000,00
2.	Sopstveni prihodi	5.000.000,00
	2.1. Prihodi od obavljanja delatnosti	0,00
	2.2. Prihodi od naknada za korišćenje zaštićenog područja	5.000.000,00
3.	Ostala nedostajuća sredstva	2.000.000,00
	3.1. Ostala sredstva	0,00
	3.2. Konkursi	2.000.000,00
	Ukupno prihodi	11.000.000,00

FINANSIJSKI PLAN ZA 2023. GODINU - Tabela planiranih rashoda za zaštićeno područje PP „Bačkotopolske doline“					
	Vrsta rashoda	Izvori i iznosi sredstava (u dinarima)			
		Budžet jedinice lokalne samouprave	Sopstveni prihodi i prihodi od naknade za korišćenje zaštićenog područja	Ostala nedostajuća sredstva	Ukupno
3.	3.0 Čuvanje, održavanje i prezentacija zaštićenog područja				
	3.1. Čuvarska služba	3.250.000,00	3.750.000,00	0,00	7.000.000,00
	3.1.1. Bruto zarada čuvara	3.000.000,00	3.500.000,00	0,00	6.500.000,00
	3.1.2. Ostali troškovi čuvarske službe (licenciranje, gorivo, registracije auta, službena odeća i obuća, instrumenti i oprema)	150.000,00	150.000,00	0,00	300.000,00
	3.1.3. Nabavka rezervnih delova sa uslugom ugradnje i popravke (čamca, motora, automobila, radnih mašina i dr.)	100.000,00	100.000,00	0,00	200.000,00
	3.2. Održavanje zaštićenog područja	750.000,00	250.000,00	2.000.000,00	3.000.000,00
	3.2.1. Troškovi izrade upravljačkih dokumenata, programa, projekata, saradnja sa lokalnim stanovništvom, institucijama i dr.	150.000,00	0,00	0,00	150.000,00
	3.2.2. Obeležavanje zaštićenog područja i Ribarskog područja unutar zaštićenog područja	50.000,00	0,00	0,00	50.000,00
	3.2.3. Upravljanje otpadom i održavanje mobilijara	550.000,00	250.000,00	0,00	800.000,00
	3.2.4. Bruto zarada javni radnici	0,00	0,00	2.000.000,00	2.000.000,00
	3.3. Prezentacija zaštićenog područja	0,00	25.000,00	0,00	25.000,00

	3.3.1. Medijsko predstavljanje (izrada video i audio materijala)	0,00	25.000,00	0,00	25.000,00
	Ukupno 3.0	4.000.000,00	4.025.000,00	2.000.000,00	10.025.000,00
	4.0. Upravljanje posetiocima				
	4.1. Opremanje informativnog punkta	0,00	25.000,00	0,00	25.000,00
4.	4.2. Štampanje materijala namenjenog posetiocima (lifleti, eko-karte i dr.)	0,00	75.000,00	0,00	75.000,00
	Ukupno 4.0	0,00	100.000,00	0,00	100.000,00
	5. 0. Praćenje i unapređenje stanja zaštićenog područja				
	5.1. Monitoring	0,00	20.000,00	0,00	20.000,00
	5.1.1. GPS uređaj	0,00	50.000,00	0,00	50.000,00
5.	5.2. Zaštitna odeća i obuća i drugo u skladu sa pravilnikom o zaštiti na radu	0,00	100.000,00	0,00	100.000,00
	5.3. Mere aktivne zaštite prirode	0,00	100.000,00	0,00	100.000,00
	Ukupno 5.0	0,00	270.000,00	0,00	270.000,00
	6. 0. Uređenje prostora i održivo korišćenje prirodnih resursa				
	6.1. Izrada prostornih planova	0,00	25.000,00	0,00	25.000,00
	6.2. Projekti i radovi na uređenju prostora	0,00	25.000,00	0,00	25.000,00
6.	6.2.3. Izrada Privremenog programa upravljanja ribarskim područjem unutar zaštićenog područja PP „Bačkotopolske doline“	0,00	200.000,00	0,00	200.000,00
	Ukupno 6.0	0,00	250.000,00	0,00	250.000,00
	7.0. Ostali nekategorisani poslovi				
	7.1. Saradnja sa nevladinim organizacijama (edukativni program)	0,00	30.000,00	0,00	30.000,00
7.	7.2. Izgradnja molova za invalide i osmatračnica	0,00	325.000,00	0,00	325.000,00
	Ukupno 7.0	0,00	355.000,00	0,00	355.000,00
	Ukupno planirani rashodi	4.000.000,00	5.000.000,00	2.000.000,00	11.000.000,00